

Dr. Erbil Beytar

**DİJİTAL ÇALIŞMA VE
DİJİTAL ÇALIŞMADA
İŞÇİ HAKLARI VE BORÇLARI**

onikilevha
KURUMSAL YATIRIM VE DİJİTAL ÇÖZÜMLER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİJİTAL ÇALIŞMANIN TEMEL ESASLARI	5
1.1.DİJİTAL ÇALIŞMADA TEMEL KAVRAMLAR.....	5
1.1.1. Terminoloji.....	5
1.1.2. Dijital Çalışmada İşçi Kavramı	10
1.1.3. Dijital Çalışma Kavramı.....	16
1.2.DİJİTAL ÇALIŞMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	20
1.2.1. Birinci Sanayi Devrimi: İş Hukukunun Doğuşu	21
1.2.2. İkinci Sanayi Devrimi: Sosyal Devletin Gelişimi.....	26
1.2.3. Üçüncü Sanayi Devrimi: İş Hukukunda Esnekleşme ve Post-Fordizm	29
1.2.4. Dördüncü Sanayi Devrimi: Dijital Devrim.....	31
1.2.4.1. Dijital Devrimin Gelişimi ve Bilgi Toplumu	31
1.2.4.2. Dördüncü Sanayi Devriminin İstihdama Etkisi.....	36
1.3. TEKNOLOJİK GELİŞMELER VE ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ	40
1.3.1. Bilgisayarın Dijital Çalışmaya Etkisi.....	42
1.3.2. İnternetin Gelişimi ve Dijital Çalışmaya Etkisi	44
1.3.2.1. İnternetin Temel Kavramları ve Kullanım Alanları.....	48
1.3.2.1.1. İnternetin Temel Kavramları.....	48
1.3.2.1.2. İnternetin Kullanım Alanları	49

1.3.2.1.3. İtranetin Kullanılması.....	53
1.3.2.2. Çevrimiçi (Online) İletişimin Hızlanması	55
1.3.2.3. Sosyal Medya Kullanımının Artması	58
1.3.3. Küreselleşmenin Dijital Çalışmaya Etkisi.....	65
1.4.DİJİTAL ÇALIŞMANIN ÖZELLİKLERİ.....	72
1.4.1. Dijital İletişim ve Çalışma Araçlarını Kullanmak	73
1.4.2. Esnek Çalışma Mekanlarının Kullanımı	76
1.4.3. İşverenin İş Organizasyonu Kapsamında İş Görme.....	77
1.4.4. Sözleşmenin Yazılı Yapılmış Olması.....	80
1.5.DİJİTAL ÇALIŞMANIN KAYNAKLARI.....	80
1.5.1. Uluslararası Hukuk Kaynaklarında Dijital Çalışma	81
1.5.1.1. Uluslararası Çalışma Örgütü Belgeleri	81
1.5.1.2. Birleşmiş Milletler Belgeleri.....	85
1.5.1.2.1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi İnternette İnsan Haklarının Geliştirilmesi, Korunması ve Kullanılması Kararı	85
1.5.1.2.2. Birleşmiş Milletler İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı.....	87
1.5.1.3. Avrupa Birliği Belgeleri.....	89
1.5.1.4. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	91
1.5.1.4.1. İnternette Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı.....	93
1.5.1.4.2. İnternette İletişim Özgürlüğü Deklarasyonu	94
1.5.1.4.3. Bilgi Toplumunda İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Deklarasyonu	95
1.5.2. Ulusal Hukuk Kaynaklarında Dijital Çalışma	97
1.5.2.1. Mevzuat Kaynakları.....	97
1.5.2.1.1. 4857 Sayılı İş kanunu	98
1.5.2.1.2. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu	99
1.5.2.1.3. Uzaktan Çalışma Yönetmeliği.....	101
1.5.2.2. Sözleşmesel Kaynaklar	108

1.5.2.2.1. Bireysel İş Sözleşmeleri	108
1.5.2.2.2. Toplu İş Sözleşmeleri	110
1.5.2.2.3. İş Sözleşmesinin Eki Niteliğindeki Kaynaklar .	113
1.5.2.2.3.1. İşyeri İç Yönetmeliği	114
1.5.2.2.3.2. İşyeri Uygulamaları	121
1.5.2.2.3.3. İşverenin Yönetim Hakkı	124

İKİNCİ BÖLÜM

2. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİ	127
2.1.DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI.....	127
2.1.1. Taraf Ehliyeti ve Sözleşmenin Yapılmasının Sınırları.....	129
2.1.2. Dijital Ortamda İş Sözleşmenin Kurulması.....	134
2.1.3. Dijital Çalışmada İş Sözleşmesinin Şekli.....	136
2.1.3.1. Yazılı Şekil Şartı	136
2.1.3.2. Yazılı Şekil ile Sözleşmede Bildirilmesi Gerekenler ..	138
2.1.4. Tarafların Anlaşması ve Çalışma Biçimini Belirleme Serbestisi.....	140
2.2.DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİNDE BAĞIMLILIK UNSURU.....	142
2.2.1. Ekonomik Bağımlılık.....	143
2.2.2. Teknik Bağımlılık	145
2.2.3. Hukuki/Kişisel Bağımlılık.....	147
2.2.3.1. Dijital Çalışmada Uygulanacak Kanun.....	149
2.2.3.2. İş Organizasyonu Kriteri ve Varsayımsal Bağımlılık .	152
2.2.3.3. Dijital Araçlarla Çalışmada Bağımlılığın Tespiti.....	155
2.2.3.3.1. Bağımlılığın Tespitinde Kullanılabilecek Kriterler	156
2.2.3.3.2. Dijital Platform Çalışmasında Bağımlılığın Tespiti.....	160
2.2.3.3.3. Bağımlı Serbest Çalışanlar	163

2.2.3.3.4. Görünürde Bağımsız Çalışanlar.....	165
2.2.3.3.5. Avrupa Komisyonunun Dijital Platform Çalışmasında Çalışma Koşullarının İyileştirilmesine İlişkin Direktif Önerisi	166
2.3.DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİNE GEÇİŞ. 169	
2.3.1. Dijital Çalışmaya Tarafların Anlaşması ile Geçiş	170
2.3.2. Dijital Çalışmaya Taraflardan Birinin İsteği İle Geçiş.....	171
2.3.2.1. İşverenin Tek Taraflı İradesi İle Geçiş.....	171
2.3.2.1.1. İş sözleşmesinde Değişiklik Yetkisinin Bulunması.....	174
2.3.2.1.2. Tek Taraflı Değişikliğin Esaslı Değişiklik Niteliği.....	176
2.3.2.2. İşçinin Talebi İle Geçiş.....	181
2.3.3. Dijital Çalışmaya Zorlayıcı Nedenlerle Geçiş	184
2.4.DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMELERİNDE İŞYERİ KAVRAMI.....	189
2.4.1. Dijital (Sanal) İşyeri Kavramı	190
2.4.2. Dijital İşyerinin Sınırları ve İşlevlerine Etkisi	193
2.4.3. Dijital İşyerinde Çalışmanın Olumlu ve Olumsuz Yönleri 199	
2.4.3.1. Olumlu Yönleri.....	200
2.4.3.1.1. Esnek Çalışma Saatleri.....	200
2.4.3.1.2. Ulaşım ve Trafik Sorunun Olmaması	201
2.4.3.1.3. Mekandan Bağımsız Çalışma	201
2.4.3.1.4. Giderlerden Tasarruf Edilmesi.....	202
2.4.3.1.5. Diğer Olumlu Yönleri	203
2.4.3.2. Olumsuz Yönleri	205
2.4.3.2.1. İş Hayatı ve Özel Hayat Ayrımının Sona Ermesi	205
2.4.3.2.2. Sosyal İzolasyon	206
2.4.3.2.3. Çalışma Sürelerinde Yaşanan Sorunlar.....	207
2.4.3.2.4. İşyeri Kültürünün ve Dayanışmanın Kaybolması.....	208

2.4.3.2.5. Çalışanlara Yapılan Yardımların Azalması ve Masrafların Artması.....	209
2.4.3.2.6. Diğer Olumsuz Yönleri.....	210
2.5. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİNDE SÜRELER.....	212
2.5.1. Çalışma Süreleri.....	212
2.5.1.1. Çalışma Saatlerinin Belirlenmesi Sorunu	215
2.5.1.2. Fazla Çalışma Sürelerinin Hesaplanması	220
2.5.2. Dinlenme Süreleri	223
2.5.2.1. Dinlenme Sürelerinin Tespit Sorunu.....	224
2.5.2.2. Alman Hukuku'ndaki Uygulama	225
2.5.2.3. Dinlenme Sürelerinin Uygulanabilirliği	227
2.6. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	232
2.6.1. Taraflar Arasındaki İş İlişkisinin Fesih Dışı Sebeplerle Sona Ermesi	232
2.6.1.1. Tarafların Anlaşması (İkale)	232
2.6.1.2. Ölüm.....	233
2.6.1.3. Belirli Sürenin Sona Ermesi	234
2.6.1.4. Zorlayıcı Sebep.....	235
2.6.2. Dijital Çalışmada İş Güvencesi.....	236
2.6.3. Taraflar Arasındaki İş İlişkisinin Fesihle Sona Ermesi	241
2.6.3.1. Dijital Çalışmada Geçerli Nedenle Fesih	241
2.6.3.2. Dijital Çalışmada Haklı Nedenle Fesih	249
2.6.3.3. Dijital Çalışmada Fesih.....	254

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMELERİNDE İŞÇİNİN HAK VE BORÇLARI	257
3.1. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMELERİNDE İŞÇİNİN HAKLARI.....	257

3.1.1. Ücret Hakkı	258
3.1.2. Malzeme, İş Araçları ve Giderlerin Karşılanması Hakkı.....	262
3.1.2.1. Araç ve Malzeme Sağlanması.....	264
3.1.2.1.1. Araç ve Malzeme Kullanımının İşe ve Amaca Uygunluğu	265
3.1.2.1.2. Araç ve Malzeme Kullanımının İşverence Kısıtlanması.....	269
3.1.2.1.3. Malzeme Tedariki ve Abonelik Sözleşmeleri ...	271
3.1.2.1.4. Araç ve Malzemelerin Hasara Uğraması	274
3.1.2.2. İşçinin Yapmış Olduğu Giderlerin Karşılanması.....	277
3.1.2.2.1. İşçiye Ait Araç ve Malzemelerin Yıpranması....	281
3.1.2.2.2. İşçiye Ait Evin Kullanılmasında Diğer Giderler	282
3.1.3. İşçinin Özel Hayatının Korunması Hakkı.....	284
3.1.3.1. Dijital Çalışmada İşçinin Özel Hayatın Korunması..	286
3.1.3.1.1. Cinsel Tacizden Koruma.....	291
3.1.3.1.2. Psikolojik Tacizden Koruma	294
3.1.3.2. İnternet ve Elektronik Posta Kullanımının İzlenmesi	298
3.1.3.2.1. İnternet Kullanımın Takip Edilmesi	298
3.1.3.2.2. Elektronik Postaların ve Online İletişimin Takip Edilmesi	304
3.1.3.3. Kamera ile İzleme	315
3.1.3.3.1. Kamera Kayıtları	315
3.1.3.3.2. Kamera ile İzlemede İşverenin Tabi Olduğu Sınırlar	318
3.1.3.3.3. İşçinin Gizli İzlenmesi	323
3.1.3.3.4. Dijital Çalışmaya Has Kamera ile İzleme Yöntemleri	325
3.1.3.4. Ses Kaydının Alınması	326
3.1.3.5. İşçinin Verilerinin İşlenmesi	329
3.1.3.5.1. Veri Kavramı	329

3.1.3.5.2. Verilerin Otomatik İşlenmesi ve Veri Sorumlusu	330
3.1.3.5.3. Verilerin Korunmasında İşverenin Sorumluluğu	333
3.1.4. Haberleşme Özgürlüğü.....	339
3.1.5. Eşit Davranma İlkesi.....	340
3.1.5.1. Eşitlik İlkesi ile İlgili Düzenlemeler.....	340
3.1.5.2. Eşitlik İlkesinin Dijital Çalışmada Uygulaması.....	343
3.1.6. İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkı.....	347
3.1.6.1. Dijital Çalışma ile İlgili İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı.....	348
3.1.6.2. Dijital Çalışmada İş Sağlığı ve Güvenliğinin Uygulanabilirliği.....	353
3.1.7. Ulaşılama Hakkı.....	360
3.1.7.1. Dijitalleşmede Ulaşılama Hakkı.....	360
3.1.7.2. Mukayeseli Hukukta Ulaşılama Hakkı	362
3.1.7.3. Türk İş Hukukunda Ulaşılama Hakkı.....	365
3.1.7.4. Ulaşılama Hakkının Uygulanabilirliği.....	367
3.2. DİJİTAL ÇALIŞMAYA DAYALI İŞ SÖZLEŞMELERİNDE İŞÇİNİN BORÇLARI.....	371
3.2.1. İş Görme Borcu	371
3.2.1.1. İtaat borcu.....	372
3.2.1.2. İşin Özenle Yapılması.....	374
3.2.2. İşin Yapılacağı Yer ve Zaman	376
3.2.2.1. İşin Yapılacağı Yer ve Varsayılan İşyeri Kavramı	376
3.2.2.2. İşin Yapılacağı Zaman ve Sürelerin Sınırlandırılması	378
3.2.3. Sadakat Borcu ve Rekabet Yasağı.....	382
3.2.3.1. Sır Saklama ve Veri Güvenliği Yükümlülüğü	384
3.2.3.2. Rekabet Yasağı.....	385
SONUÇ	387
KAYNAKÇA.....	397

